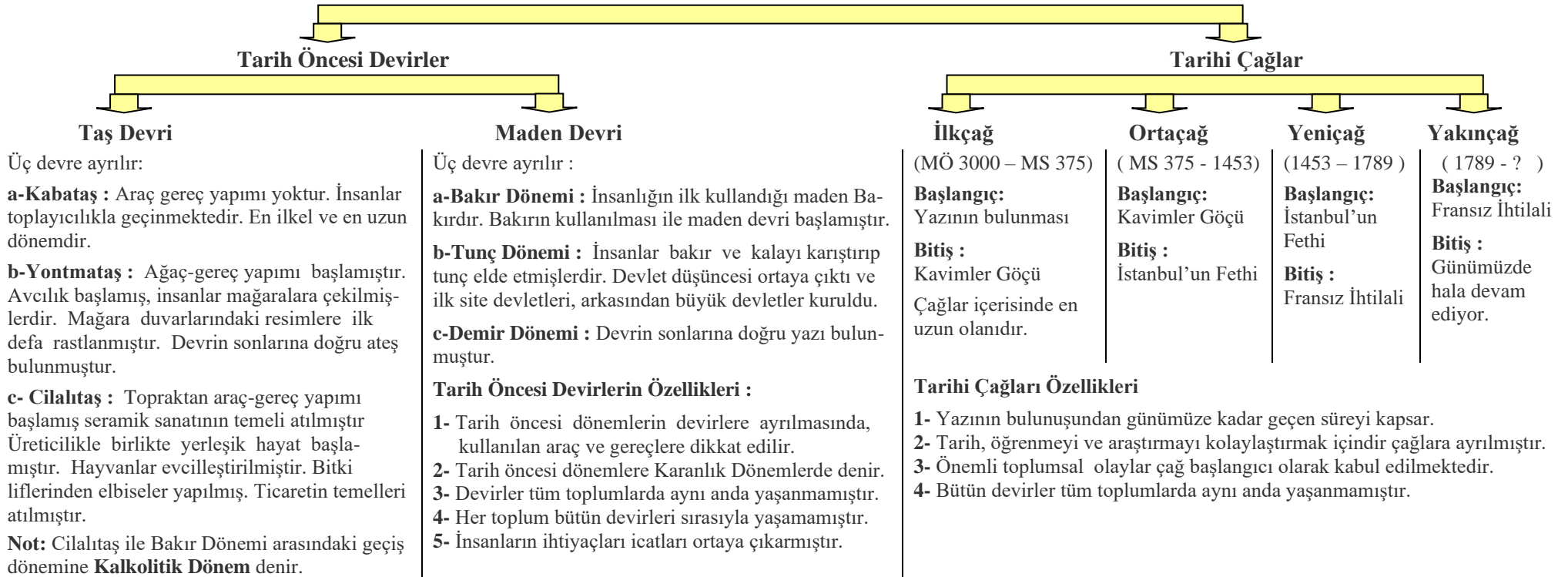

Tarih ve Özellikleri	Tarihe Yardımcı Bilimler ve Tarihte Zaman
<p>Geçmişte yaşamış olan toplulukları belgeler dayanarak, yer ve zaman göstererek, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde izleyen ve objektif olarak açıklayan bir bilimdir.</p> <p>Tarihin Özellikleri :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Geçmiş olayları inceler. 2- Belgelere dayanmalı ve objektif olunmalıdır. 3- Yer ve zaman belirtilmelidir. 4- Sebep sonuç ilişkisi olmalıdır. 5- İnsanlar tarafından meydana getirilirler. 6-Tarihi olaylar tekrarlanamaz. Deney ve gözlem yapılamaz. 7- Olayın meydana geldiği devrin şartları ve değer yargıları iyi bilinmelidir. 8- Araştırma mümkün olduğu kadar olayın geçtiği yerde yapılmalıdır. 	<p>Coğrafya : Yer bilimi Arkeoloji : Kazı bilimi Etnoğrafya : Öz kültür bilimi Paleografya : Yazı bilimi Nüvizmatik (Meskukat) : Para bilimi Sosyoloji : Toplum bilimi Kronoloji : Takvim bilimi Filoloji : Dil bilimi Heraldik : Arma bilimi Sigilografya : Mühür bilimi Antropoloji : Irk Bilimi</p> <p>Tarihte Zaman</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarih biliminde olayların oluş sırasını belirleme ihtiyacı belli zaman dilimlerinin oluşturulmasında etkili olmuştur. ▪ Tarihin yüzer yıllık bölümlere ayrılmasıyla yapılan bölümlenmeye yüzyıl denmiştir. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tüm insanlığı etkileyip önemli bir olay ile başlayıp yine önemli bir olayla biten, siyasi, sosyal, ekonomik yönden benzerlikler gösteren dönemlere ise çağ denmiştir. ▪ Olayların oluş sırasını belirleyen çizelgelere takvim denmiştir. Güneş yılı ve ay yılı olmak üzere iki çeşit takvim vardır. <p>Türklerin Kullandığı Takvim Çeşitleri :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1-12 Hayvanlı Takvim : Güneş yılı esaslıdır. Her yıla bir hayvan ismi verilir. 12 aydan oluşur. 2- Hicri Takvim : Ay yılı esaslıdır. İlk kez Hz. Ömer zamanında kullanılmaya başlanmıştır. Hicret başlangıçlıdır. 3- Celali Takvim : Büyük Selçuklu Devleti'nde Melikşah zamanında ayrıca Harzemşahlar ve Babürler tarafından da kullanılmıştır. Güneş yılı esaslıdır. İran kökenlidir. 4- Rumi (Mali) Takvim : Güneş yılı esaslı bir takvimdir. Osmanlılarda IV. Mehmet zamanında kullanılmaya başlanmıştır. Sadece ekonomik alanda kullanılmıştır. Hicret başlangıçlıdır. 5- Miladi Takvim : 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Mısırlılar ve Romalılar geliştirmiştir. Hz. İsa'nın doğumu (Milad-0) başlangıç kabul edilmiştir.

TARİHİN ÇAĞLARA AYRILMASI

İLK ÇAĞDA ANADOLU UYGARLIKLARI

HİTİTLER (ETİLER)

- M.Ö. 2000 yılında **Kızılırmak çevresine** yerleştiler.
- İlk Çağ'da Anadolu'da kurulan devletler krallıkla yönetilmekteydi. Kralların geniş yetkileri vardı. Hititlerde kral başrahip olarak ayinleri yönetir, başyargıç olarak adaleti uygular, başkomutan olarak orduyu komuta ederdi.
- Hititlerde **Tavananna** denilen kraliçe'de yönetimde söz sahibi idi. Kral olmadığı zaman ayinleri yönetirdi. Başkentleri **Hattuşaş**'dır.
- Hititlerde asilerden oluşan **Pankuş Meclisi** vardı. Önemli konular bu mecliste görüşülürdü. Kral meclise karşı sorumluydu.
- Hititliler, Suriye için Mısırlılarla 16 yıl savaş yaptılar. Bu savaşlar sonunda tarihte ilk yazılı antlaşma olan **Kadeş Antlaşması** imzalandı (M.Ö. 1280). Hititliler bu antlaşma ile Kuzey Suriye'ye egemen oldular.
- Hititliler Anadolu medeniyetinin temelini oluşturur.
- Anadolu'da demir çağını başlatmışlardır.
- M.Ö. 1800 yıllarında Hititler, Asurlu tüccarlardan öğrendikleri Çivi Yazısını kullanarak, Anadolu da Tarih Çağlarını başlatmışlardır. **Anadolu'da ki ilk yazılı belgeler** Asurlu tüccarlar tarafından Kayseri Kültepe'ye getirilen tabletlerdir. Hititliler **Hiyeroglif** (resim) yazısını da kullanmışlardır.
- Hititlerin geçim kaynağı tarım ve hayvancılık idi.
- Halk sosyal sınıflara ayrılmıştı. Kral, ailesi ve soylular en geniş yetkilere sahipti. Kölelerin hakları ise yok denecek kadar azdı. Yalnız Hititlerde kölelere bedelini ödeyerek özgürlüklerini elde etmelerine izin verilmiştir.
- Hitit kralları öldükten sonra Tanrıya hesap vereceklerine inandıkları için yaptıkları işleri **Anal** adı verilen yıllıklara yazdırmışlardır. Böylece ilk tarih yazıcılığı başlamıştır.
- Çok tanrılı din vardır. Bu dönemde Anadolu'ya "**Bin Tanrı İli**" denildi.
- **Frigler**, Hitit Devleti'ne son verdiler.

LİDYALILAR

- Bugün ki Küçük Menderes ile Gediz nehri arasındaki bölgeye İlk Çağ'da Lidya denmekteydi. M.Ö. 7. yy'da Frigler yıkılınca bağımsız hale geldiler.
- Lidyalıların başkentleri **Sard** şehriydi.
- Lidyalılar, başkentleri Sard'dan başlayarak Mezopotamya'da Ninova şehrine kadar uzanan **Kral Yolu**nu yaptılar. Bu yolun güvenliğini sağlayarak tüccarların güvenliğini korudular. **Ticaret**, Lidyalıların kısa sürede zenginleşmesini sağlamıştır.
- Lidyalılar **Fenike Alfabetini** kullanmışlardır.
- Lidyalılar tarihte **ilk kez altın para** kullanmaya başladılar (M.Ö. 700). Bu durum ticarete takas usulünün kalkmasına ticaretin kolaylaşmasına yol açtı.
- Paralı askerleri vardır. Orduya önem vermemeleri çabuk yıkılmalarında etkindir. Lidya Devleti, **Pers** saldırıları sonunda yıkıldı (M.Ö.546).

FRİGLER

- Hitit Devleti'ni yıkıp Orta ve Batı Anadolu'ya egemen oldular.
- Ankara yakındaki **Gordion** başkentleridir.
- Frigler tarıma büyük önem verirdi. Toprak tanrısı Kibebe en büyük tanrı olarak kabul edilirdi. Öküz öldürmenin ve saban kırmanın cezası çok ağırdı.
- Dokumacılık başta Frigler olmak üzere tüm Anadolu uygarlıklarında gelişmişti.
- Frigler, Fenike alfabetini kullanmışlardır
- Frig Krallarına **Midas** ünvanı verilir.
- Frig Devleti, **Kimmerlerin** saldırıları sonunda yıkıldı.

URARTULAR

- M.Ö. 9. yy'da Van ve çevresinde kurulmuşlardır.
- Başkentleri **Tuşpa** (Van) dır.
- Tarım ve Hayvancılık gelişmiştir. Sulama kanalları yapmışlardır. İlk barajları yaptılar.
- Madencilik gelişmiştir.
- Uratular öldükten sonra yaşamın devam ettiğine inanırlardı. Bu nedenle mezarlarını ev şeklinde yaparlar, ölünün yanına yiyecek, içecek ve çeşitli eşyalar koyarlardı.
- Uratular resim ve çivi yazısını kullanmışlardır.
- Uratular **Medler** tarafından yıkılmışlardır.

İYONYALILAR

- İlk çağda Foça ve Milet arasında kalan bölgeye İyonya denmekteydi. İyonyalılar M.Ö 11. yüzyılda Ege üzerinden buralara gelip yerleşmiş denizci bir toplumdur.
- İyonya'da her şehir bir devlet durumundaydı. Bu nedenle aralarında siyasi birlik yoktu. (Efes, Milet, Foça, İzmir) İyonyalılarda hür olanların yönetime katılma hakkı vardı.
- Denizcilik ve deniz ticaretine önem veren İyonyalılar bu sayede oldukça zenginleştiler.
- Akdeniz, Karadeniz ve Ege kıyılarında **koloniler** kurdular.
- İyonyalılar **Fenike Alfabetini** kullanmışlardır
- İyonyalılar Yunan tanrılarına da taparlardı. Tanrılar yarı insan şeklinde düşünülüyordu.
- Bilim, sanat ve edebiyata büyük önem vermişlerdir.

ÇEVRE UYGARLIKLARIN ANADOLU'YA ETKİSİ

- Anadolu'daki uygarlıklar, Mezopotamya, Mısır, Yunanistan'daki uygarlıklardan etkilenmişlerdir.
- İlk Çağda Fırat ve Dicle nehirlerinin arasındaki kalan bölgeye **Mezopotamya** denmekteydi.
- Mezopotamya da uygarlığın temeli Sümerlere dayanmaktadır İlk yazı, ilk yazılı hukuk kuralları, ilk takvim, ilk matematik bilgileri Sümerlere aittir. Daha sonra bölgeye hakim olan Akadlar, Asurlular ve Babilliler Sümer uygarlığını daha da geliştirmişlerdir. Göç, istila, ticaret yoluyla çevre ülkelerde yaymışlardır. Bu durumdan en çok Anadolu uygarlıkları etkilenmişlerdir.
- Yazı Asurlu tüccarlar tarafından Anadolu'ya getirilmiştir. Anadolu da ki bilimsel çalışmaların, hukuk kurallarının ve edebiyat ürünlerinin kaynağını büyük ölçüde Mezopotamya oluşturur.
- Anadolu'da kullanılan hiyeroglif yazısıyla tıp ve ezacılık alanında ki gelişmelerin kaynağı ise Mısır uygarlığıdır.
- Yunanlılar daha çok batı Anadolu'da kurulmuş olan İonyalılar, Frigler ve Lidyalılar üzerinde etkili olmuştur. Bu uygarlıkların kullandıkları yazılar din ve inançları üzerinde yunan uygarlığının etkisi oldukça fazladır.
- Anadolu da iki yüzyıl kadar hakim olan Perslerin Anadolu uygarlıkları üzerinde fazla bir etkisi olmamıştır. Çünkü Persler kültürel alanda Anadolu uygarlıklarından daha geridir.
- MÖ 4. yüzyılda İskender Persleri yenerek Anadolu, Mısır, Mezopotamya, İran ve Hindistan'ı ele geçirmiştir. İskender'in bu faaliyetleri ilk çağın en önemli uygarlık merkezlerinin birleşmesine doğu batı uygarlıklarının birbirlerini etkilemelerine yol açmış, bu durum uygarlık alanındaki ilerlemeleri hızlandırmıştır.
- Batı Anadolu da kurulmuş olan Bergama Krallığı, dünyada ilk sağlık evini kurmuşlar, parşömen kağıdını icat etmişler ve çok sayıda mimari eser yapmışlardır.
- M.Ö. 753 yılında İtalya'da kurulmuş olan Roma imparatorluğu Anadolu'ya egemen oldular. Romalılar Anadolu'ya yollar, köprüler, su kemerleri, hamamlar, tapınaklar, tiyatrolar yaptırmışlardır. Bu eserlerden bir kısmı günümüze kadar gelmiştir. Bunlardan en önemlileri, Ankara'daki Ogüst Mabedi ve Roma Hamamı, İstanbul'daki Çemberlitaş ve Bozdoğan Sukemeri, Antalya'daki Aspendos Tiyatrosudur. Bizanslılar döneminde Anadolu'daki kültürel faaliyetler devam etmiştir.